

Malle Pärn näitleja ja teoloog, kirjanik ja kolumnist

Mõned teesid kultuuri ja hariduse arendamise teemale: Kas igasugune muutumine on areng?

Kas igasugune muutumine on areng? Arengu all mõeldakse liikumist EDASI, mitte ükskõik mis suunas. Tagasiminekuks on ju taandareng. Ka paigalkõnd on liikumine, aga mitte areng. Hüpe kõrvale on liikumine, mitte areng.

Inimene peab eelkõige teadma, kes ta on ja kuhu ta läheb. Kultuur ja haridus peaksid teda selles aitama. Seega: kultuur ja haridus ei tohi inimesele valetada, vaid peab tõtt rääkima.

Keel on kultuuri alus ja kultuuri näitaja. Kasutagem puhast, ilusat, rikast ja kultuurset kirjakeelt. Tehkem ka kantseliit ümber eesti kirjakeeleks. Jätkem solvavad tabusõnad oma avalikust kirjakeelest välja.

Nimetagem asju nende õigete nimedega, kasutagem nähtuste ja kaasinimeste kohta õigeid termineid, lõpetagem teisitimõtlejate sõimamine ja ülekleepimine nendele mittesobivate siltidega. Püüdkem näha ja edasi anda tegelikkust võimalikult adekvaatselt ja AUSALT. Südametunnistusega.

Inimkond ei saa areneda ilma ideaalideta, ei saa koos eksisteerida ilma reegliteta. Kaldad ei piira jõe vee vabadust, nad annavad jõe vormi. Kui pole kaldaid, siis voolab jõgi luhale ja lakkab olemast jõgi. Ideaalideta ja reegliteta kogukonnad söövad üksteist ära. Eetikat ja moraali ei tohi üle parda visata.

Ühiskond peab oma tegevuses arvestama üldise hüvega, mitte isikliku mõnuga. Mõnu ja hüve ei lange paraku mitte alati kokku. Üldise hüve nimel tuleb inimesel sageli loobuda isiklikust mõnust. Selleks ongi kultuurrahvastel moraal ja eetika, et õpetada inimest maast madalast oma mõnuihalusi või kiusatusi mõistuse kontrolli all hoidma.

Nii nagu on olemas ideaalmõõt, nagu näiteks meetri etalon, nii on meie ühisteadvuses olemas ka mingi ideaal-inimese kujutis.

Igäühel võib olla mingi hälve, me keegi pole täiuslikud ideaal- inimesed. Hälve ei ole haigus ega ebanormaalsus. Ent mõistusega inimene annab endale aru oma valikutest, oma tegudest. Ta oskab vahet teha, mis tema elus või arengus suundub ideaal- inimese poole, ja mis on hälve ning takistab arengut.

Inimühiskond peab olema rajatud vastastikusele teenimisele - meil, tundub, on ta pigem rajatud vastastikusele röövimisele ja üsna vaenulikule konkurentsile. Riigi ülesanne on kodanike ahnust ja alatust vaos hoida, pahesid üldse, ja suunata inimesi vooruslikult elama. Kui riik seda teha ei suuda või ei taha, siis peab rahva vaimne eliit sellega ISE tegelema. Kui me tahame rahva ja rahvusena alles jääda. Riigil peab olema eetilise alus, kui poliitikud seda ei tea, siis peab vaimne eliit seda neile meelde tuletama. Sest nemad on rahva teenrid, mitte isandad.

Seksuaalsus on vaid üks osa inimese identiteedist, ja kuulub armastusse, intiimellu, mida ei kõlba laadalaval kõigile kuulutada. Inimest ei tohi ALANDADA mingiks seksuaaliks. Lapsi tuleb täiskasvanute seksomaania eest kaitsta. Suguelu kuulub täiskasvanute armastusse ja abiellu, ei tohi lapsi maast madalast teha seksiobjektideks, ega neid oma identiteedi üle segadusse ajada: me sünnime kõik poisteks ja tüdrukuteks, ja kasvame meesteks ja naisteks. Mingeid muid "soovariante" ei ole olemas. Omaette võib igäiks kujutleda end kellegi teisena, mängida kedagi teist, ent see on vaid MÄNG. Ka meestena ja naistena saame me olla täiesti erinevad, selleks ei ole vaja välja mõelda mingeid absurdseid soosegadiku teooriaid.

Püüdkem vähendada kurdistavat lärmi ja müra meie ümber, püüdkem ohjeldada laialt levinud müranarkomaaniat. Idamaine vanasõna ütleb: inimese intelligentsus on pöördvõrdeline tema poolt tekitatava müraga.

Kultuur ja haridus peavad arendama inimeste mõtlemisvõimet, ka koolis peaks see olema kasvatus peamine eesmärk. Lapsel on õigus teada saada, KES ta on, ilma valedeta, ilma vägivallata, ilma valeliku ideoloogia surveta. Ka religiooniõpetus peaks olema kättesaadav, sest haritud inimene peab vähemalt teadma, mida endast kujutab kristlik kultuur, milles me ju elame.

Inimkond on mitme tuhande aasta jooksul hinnanud ühtesid ja samu voorusi ja väärtusi, ning püüdnud vältida ühtesid ja samu pahesid ja ebaväärtusi. Miks need meile nüüd äkki enam ei kõlba? Kultuur ja haridus peaksid aitama inimesel välja pääseda sellest äärmuslikust enesekesksusest, mis praegu meie ühiskonnas ja meedias lausa vohab. Mitte MINA, vaid MEIE peaks olema oluline. Ühiskonna hüve olgu meie tegevuse eesmärk, mitte kellegi isiklik mõnu.

Haridus peab olema kultuurne, kultuuri arendav ja kultuurist lähtuv, meie oma kultuurist, mitte kellegi teise omast kuskil maailma teises otsas. Ja kultuur peab olema hariv, haridust arendav.

Ka meedia kuulub kultuuri hulka. Meedia ei tohi levitada valeinformatsiooni ega alusetut LAIMU. Vaba meedia ei allu kohustuslikule ideoloogiale, vaid pigem püüab selle valesid paljastada. Ka meedia peab kodanikku harima ja tema mõtlemisvõimet arendama. Ka meedia peab oma tegevuses lähtuma universaalsest inimlikust eetikast.

Malle Pärn 17. september 2018